



Si pocs són els que coneixen l'obra original d'un il·lustrador científic, encara són menys els que tenen accés a les seves tècniques i mètodes de treball.



DIBUIXAR LA NATURA

IL·LUSTRADORS NATURALÍSTICS AL BOTÀNIC DE VALÈNCIA

Carles Puche

Una de les activitats organitzades per la Universitat de València amb motiu dels actes de celebració del bicentenari del Jardí Botànic, ha estat el muntatge de l'exposició "Dibuixar la natura, il·lustradors naturalístics al Botànic de València", que a partir del dia 18 de novembre es podrà visitar en les sales d'exposició del mateix Jardí Botànic de València i en la qual es podran admirar obres de sis il·lustradors científics de dilatada experiència professional.

Les obres, majoritàriament aquarel·les i dibuixos a llapis de grafit, es complementen amb una fitxa tècnica del dibuix i una breu ressenya botànica de l'espècie representada.

A més a més dels originals, també s'exposen els materials i eines que s'utilitzen per fer els dibuixos naturalístics, com ara les llibretes i apunts de camp, llapis, pinzells o colors.

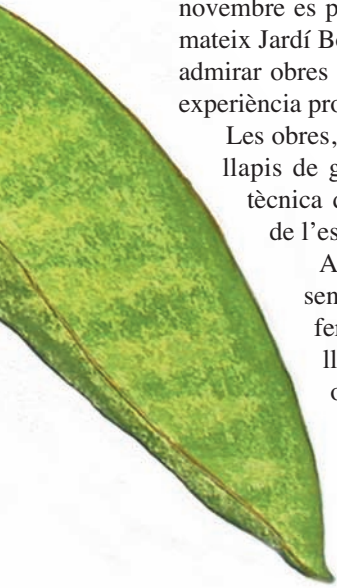
Es completa l'exposició amb un audiovisual realitzat pel Taller d'Audiovisuals de la Universitat de València, on es poden veure els il·lustradors en diferents estacions de l'any mentre realitzen els dibuixos o els apunts de camp que s'exposen.

Els originals exposats abasten la majoria d'estils i tècniques del dibuix naturalístic; s'hi poden admirar aquarel·les que recorden les il·lustracions botàniques del segle XIX, passant per il·lustracions científiques realitzades amb plomí i tinta xinesa, per acabar amb dibuixos de racons del Botànic esbossats amb bolígraf.

L'aiguabarreig d'originals naturalístics i científics, apunts de camp, metodologia de treball i eines per dibuixar, fan que aquesta exposició sigui, sens dubte, interessant per a tots aquells que volen adquirir, de manera resumida, una visió àmplia i actualitzada del món de la il·lustració de ciències naturals.

A més a més, posa a disposició de tothom dues coses d'accés normalment restringit als especialistes. La primera és poder veure l'obra original d'un il·lustrador científic en les dimensions, color i suport en què ha estat realitzada. La segona és poder conèixer les tècniques, estris i metodologia que es fan servir per realitzar els dibuixos que, en ser publicats, esdevenen il·lustracions naturalístiques i científiques.

Efectivament, al contrari de la majoria d'obres pictòriques que ja es realitzen amb dimensions i suports adients per a la seva exposició, el dibuix naturalístic i científic té com a destinació final la transformació en il·lustració i, precisament per això, poques



LES MUTACIONS DEL BOTÀNIC

El Jardí Botànic de la Universitat de València des dels seus inicis, l'any 1567, ha sofert tota una sèrie de canvis, de mutacions, algunes afortunades i d'altres no tant, que l'han anat configurant o modelant per a ser el que hui hi veiem, un jardí universitari al servei de la comunitat universitària i de la societat.

Allà pel segle XVI el jardí no tenia altra aspiració que servir com a lloc per a cultivar els simples, peces bàsiques en les receptes de la farmacopea, herbes amb propietats curatives que, lluny de ser un complement o una ajuda per a la medicina occidental com ho són ara, constituïen la quinta essència de la farmacognòsia de l'època. Imaginem un poc: podem pensar que, per a un valencià de l'època, l'escorça del salze podia tenir tanta importància com ara té l'aspirina, un medicament que mou milers de milions. Això sí, lliure d'impostos. Certament, fet aquest raonament, no costa molt entendre la importància del jardí botànic d'aleshores, capacitar als metges en el coneixement de les plantes medicinals, o en abstracte, de les medecines de l'època, un tipus de substàncies que han estat i continuaran estant en l'epicentre d'una de les principals preocupacions i necessitats de la humanitat: allargar la vida i millorar-ne la qualitat.

Més endavant, en el XVIII, els grans descobriments que es produïren a l'altra banda de l'Atlàntic, suposaren l'arribada de plantes exòtiques, fins aleshores ni tan sols imaginades, amb formes, colors i propietats absolutament cospadores. Fins i tot algunes d'elles posseïen qualitats que significaren un canvi radical en el tractament de moltes malalties. La quina n'és un dels millors exemples. Encara que enlluernats per la bellesa i originalitat de les plantes que arribaven en vaixell des de ben lluny, bona part dels esforços se centraren en les plantes útils. Tomata, cacau, pebrera, dacsca, creïlla i tot un seguit de plantes alimentàries venien a afegir gran diversitat a l'alimentació europea.

El Jardí Botànic del XIX escorà el seu funcionament cap als temes agrícoles. L'auge que prengué l'agricultura en el segle XIX desencadenà la demanda de la investigació i l'experimenta-

ció dels diferents cultius. Això es manifesta en la ubicació de la Càtedra d'Agricultura en el mateix jardí, ocupant la meitat nord. No fa massa anys encara es conservaven les banyes de cabra que convenientment clavades en el vell mur, havien servit per a lligar les haques i els cavalls dels llauradors que hi acudien buscant consell per tal de millorar les collites o introduir noves espècies en els cultius. Definitivament assistim a una autèntica mutació que li permet adaptar-se a les necessitats i demandes de la societat valenciana de l'època i amb aquesta sinergia troba plena justificació per a la seua existència i activitat.

Una bona mostra de com el Jardí Botànic ha seguit els esdeveniments socials i com s'hi han reflectit és tota la sèrie de despropòsits amb què quallà bona part del segle XX. Guerres, riudes, gelades foren autèntiques catàstrofes per al jardí com ho foren per als valencians. Cal esperar a les darreries del segle XX perquè amb l'eufòria d'un país que estrena democràcia, que estrena equips rectorals progressistes, que estrena una

intensa demanda de ciència i cultura, el Jardí Botànic experimente una nova mutació. Aquesta, la que només acaba de començar, ha permès restaurar les col·leccions de plantes i establir un edifici multifuncional que permet allotjar tot allò que la societat contemporània pot demanar d'un jardí botànic: recerca científica, didàctica, conservació d'espècies amenaçades, conferències, exposicions, taules rodones, manifestacions musicals, artístiques, pictòriques, plàstiques, exposicions, etc.

El jardí està ara preparat per a noves mutacions que puguin ser seleccionades com ho han estat durant segles. El repte d'ara és convertir-se en un fòrum per a la comunicació científica, encarant les necessitats de les societats del futur, la societat de la informació, la societat de l'oci, la societat científicotecnològica, la societat del coneixement... Celebrem, per tant, el bicentenari del Botànic brindant pels dos-cents anys que estan per venir.

ANTONI AGUILELLA I PALASÍ
Director del Jardí Botànic

«CELEBREM EL
BICENTENARI DEL
BOTÀNIC BRINDANT PELS
DOS-CENTS ANYS QUE
ESTAN PER VENIR»



vegades s'exposa al públic en el seu estat original. Això fa que siguin poques les persones que tenen accés directe als dibuixos originals abans de la seva manipulació i conversió en il·lustracions. Manipulació que en molts casos fa que els dibuixos arribin a ser coneguts en unes condicions que no tenen res a veure amb els originals. D'aquesta forma, dibuixos originàriament correctes poden esdevenir, per culpa d'una manipulació defectuosa, il·lustracions indesitjables. Visitant l'exposició, es té l'oportunitat de valorar l'obra dels dibuixants en el seu estat original, sense cap manipulació ni filtre que pugui malmetre les imatges.

Si pocs són els que coneixen l'obra original d'un il·lustrador científic, encara són menys els que tenen accés a les seves tècniques i metodologia de treball. Conèixer aquestes dues qüestions, tècnica i metodologia del dibuix científic, permetrà adonar-se de les marcades diferències que hi ha entre el dibuix científic i el dibuix artístic; de la diferència entre l'aplicació d'una tècnica com l'aquarel·la en un dibuix naturalístic o en un dibuix artístic; o com poden anar del bracet, per tal d'aconseguir un resultat comú, disciplines tan diferents com el dibuix, la fotografia o la informàtica.

Hi ha encara un altre aspecte que fa que aquesta exposició sigui doblement interessant: la realització íntegra de tots els dibuixos al Jardí Botànic de València.

Durant un any, els il·lustradors han dibuixat prenent apunts de camp, fent fotos o traçant els dibuixos originals directament de les espècies vegetals existents dins del recinte del Jardí Botànic. Això ha permès complir els dos requisits que té l'exposició: ser una mostra d'il·lustració naturalística i, al mateix temps, ensenyar alguns aspectes de com és i què s'hi troba al Botànic de València en les diferents estacions de l'any.

Malgrat ser solament una ínfima mostra del magnífic contingut biològic existent al Jardí Botànic, al llarg de l'exposició i a través dels originals exposats, el visitant s'adonarà de com, enmig d'una ciutat com València, es reproduïxen cicles de vida que només poden ser observats en els llocs més amagats dels nostres boscos.

L'observació d'alguns dels apunts de camp realitzats al Jardí Botànic ens pot transportar fàcilment als més intricats paisatges de les selves tropicals. Contràriament, l'existència en alguns dibuixos d'espècies tan domèstiques com són els gats, ens parla de la facilitat d'accés a un espai que, voltat d'artificialitat, esdevé pulmó de la ciutat, lloc d'oci i també d'estudi de propis i forans.



© RESEA 2002

Durant un any, els il·lustradors han dibuixat prenent apunts de camp, fent fotos o traçant els dibuixos originals directament de les espècies vegetals existents dins del recinte del Jardí Botànic